

**Німецько-український аграрний діалог
Інститут економічних досліджень та політичних консультацій**

Серія Консультативних робіт [AgPP No 29]

**Вимоги сталості до біопалива в ЄС: наслідки
для виробників сировини в Україні**

Сергій Кандул

Київ, Квітень 2010

Про Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) - провідний український аналітичний центр, що спеціалізується на економічних дослідженнях та консультаціях з питань економічної політики. ІЕД був заснований у жовтні 1999 року провідними українськими політиками та Німецькою консультативною групою з питань економічних реформ.

Місія ІЕД вироблення альтернативного погляду на ключові проблеми суспільного та економічного розвитку України. В рамках місії ІЕД націлює свою діяльність на надання висококваліфікованої експертної оцінки в галузі економіки й економічної політики, бути реальним чинником формування громадської думки шляхом організації відкритого публічного діалогу та сприяти розвитку економічних та суспільних наук, і стимулювати розвиток дослідницької спільноти України.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ

Тел: +38044 / 278 63 42

Факс: +38044 / 278 63 36

institute@ier.kiev.ua

<http://www.ier.com.ua>

Про проект "Німецько-Український Аграрний Діалог"

Німецько-Український Аграрний Діалог надає консультації представникам державної влади в Україні та представникам бізнес-асоціацій щодо реформування законодавства та аграрної політики, враховуючи міжнародний досвід Німеччини та інших країн, а також світової спільноти (ЄС, СОТ) згідно принципів ринкової економіки. Проект фінансується федеральним Міністерством продовольства, сільського господарства та захисту споживачів ФРН в рамках Програми Співробітництва та Центром міжнародної міграції.

Німецько-Український Аграрний Діалог

Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ

Тел: +38044 / 235 75 02

Факс: +38044 / 278 63 36

agro@ier.kiev.ua

<http://www.ier.com.ua>

Перелік останніх публікацій

- ГМО: виклики сьогодення та досвід правового регулювання. Богдан Баласинович, Юстина Ярошевська. Книга, липень 2010
- Політика України у сфері сільського господарства, біоенергетики та харчової промисловості – дослідження, висновки та рекомендації. Книга за редакцією Хайнца Штрубенхоффа, Вероніки Мовчан та Ігора Бураковського, березень 2009
- Інформаційна система та аграрна освіта в Україні – заклик до реформ, консультативна робота №30, Ульріх Костер, Крістофер Шуман, Алекс Ліссітса, квітень 2010
- Біогаз та «зелений тариф» в Україні – вигідна інвестиція? Ганна Кузнєцова та Катерина Куценко, консультативна робота AgPP26, січень 2010
- Соціальний захист населення шляхом регулювання торгівельних надбавок та цін на продукти харчування – чи досягнута мета Закону № 1447-VI?, Юстина Ярошевська, Сергій Кандул, Вольфрам Ребок, Хайнц Штрубенхофф, консультативна робота AgPP28, листопад 2009
- Фінансова криза та сільське господарство України: вплив та протидія, Сергій Кандул, консультативна робота AgP27, листопад 2009
- Експорт електроенергії до ЄС – більше, ніж зміна частоти струму Георг Захманн, Дмитро Науменко, консультативна робота PP/07/2009, листопад 2009
- «Газовий» виклик. Щодо забезпечення транзиту природного газу і стабілізації внутрішнього ринку в Україні, Фердінанд Павел, Дмитро Науменко, консультативна робота, PP/04/2009, липень 2009
- Вибір України стосовно політики у сфері генетично-модифікованих організмів: модель ЄС чи США? Юстина Ярошевська, консультативна робота AgPP25, червень 2009
- Роль торгівельної політики в скороченні дефіциту рахунку поточних операцій в Україні – міжнародний досвід, Крістіан Хелмерс, Вероніка Мовчан, Рікардо Джуччі, Катерина Куценко, консультативна робота PP/01/2009, березень 2009
- Європейські ринки м'яса: реальні можливості для України, Себастьян Хесс, Бернард Воґет та Анна Кузнєцова, консультативна робота AgPP24, лютий 2009
- Визначальні фактори конкурентоспроможності молочного господарства України, Олег Нів'євський, Штефан фон Крамон Таубадель, консультативна робота AgPP23, вересень 2008
- Ринок молочної продукції ЄС – реальні можливості для України, Марія Рижкова, Себастьян Хесс, Бернар Воґе, консультативна робота AgPP19, серпень 2008

Консультативні роботи та книги отримати безкоштовно
http://www.ier.com.ua/ua/archives_papers.php. За більш детальною інформацією щодо підписки на наші регулярні повідомлення звертайтеся до Ірини Славінської:
slavinska@ier.kiev.ua.

Вимоги сталості до біопалива в ЄС: наслідки для виробників сировини в Україні

Резюме

1. Директива про відновлювальну енергію ЄС (ДВЕ), покликана доповнити та згодом замінити чинні директиви про біопаливо та відновлювальну електроенергію, набула чинності 25 червня 2009 року. Вона встановлює нові цільові показники (частки) відновлювальної енергії та обов'язкові до виконання критерії сталості для певних видів біопалив. Біомаса та біопаливо, які не відповідають вимогам сталості, не зараховуються до нових високих нормативних часток відновлюваної енергії та виключаються з програм підтримки в ЄС та країнах-членах.

2. Виробництво ріпаку в Україні суттєво зросло протягом останніх 10 років, що співпадало у часі з впровадженням політичних ініціатив стосовно біопалива в ЄС. Важливість регуляторних актів ЄС для українського експорту підтверджується останніми даними про значний обсяг торгівлі. У 2008/09 маркетинговому році Україна експортувала близько 2.3 млн. т. ріпаку на загальну суму 1.35 млрд. дол. США. Це зумовлює необхідність вивчення та визначення ролі уряду та компаній для належного реагування на нові вимоги сталості.

3. Вимоги сталості охоплюють виробництво біопалив (вимоги щодо скорочення викидів парникових газів) та виробництва сировини (обмеження щодо землекористування), а також більш широке коло питань соціальної сталості. Нові установки, введені в дію з січня 2008 року, що виробляють біопаливо для транспорту, електроенергії, опалення чи охолодження, мають забезпечувати 35% скорочення викидів парникових газів у порівнянні з використанням звичайного палива. Цей показник зростає до 50% у 2017 році та до 60% з 2018 року. Обмеження вирощування біомаси стосуються захисту земель, насичених карбоном, та земель з високим показником біорізноманіття. Відповідні методології підрахунку, а також стандартні значення скорочення викидів для різних типів виробництва, наведені в директиві. Для біодизелю з ріпаку, таке стандартне значення складає 38%, отже мінімальні вимоги щодо 35% виконуються, однак з 2017 року – ні.

4. Головні зміни, які матимуть вплив на українських постачальників сировини, пов'язані з процесом сертифікації, який розробляється з метою підтвердження відповідності вимогам сталості. Українські фермери повинні будуть підтвердити те, що вони стало вирощують біомасу, за допомогою певної процедури. Директива зобов'язує країн-члени забезпечити подання економічними агентами надійної інформації для підтвердження виконання вимог сталості. Кожна країна-член ЄС має розробити власну систему сертифікації, про яку повідомляється Комісії. Складність процедури сертифікації в Україні для кожного господарства залежатиме від успішності уряду у підписанні двосторонньої угоди з ЄС та від діяльності трейдерів щодо диверсифікації міжнародних торгівельних потоків.

5. Базуючись на директиві ЄС, Німеччина уже затвердила відповідні постанови, які вимагають сертифікацію біомаси з 1 січня 2011 року. Інші країни-члени ЄС можуть повністю використати транспозиційний період та впровадити свої системи сертифікації до 5 грудня 2010 року. За сучасної структури експорту ріпаку з України, зміни торкнуться невеликої частини урожаю 2010 року. Втім, переговори з Європейською Комісією мають стати першочерговим завданням уряду для підтримки експорту ріпаку до ЄС у майбутньому.

Автор

Сергій Кандул

kandul@ier.kiev.ua

+380442786342

Лектор

Хайнц Штрубенхофф

strubenhoff@ier.kiev.ua

+380442357502

Подяка

Автор висловлює щирі подяки Катерині Куценко та Юстині Ярошевській за аналіз законодавчих актів Німеччини та ЄС та Українському клубу аграрного бізнесу за постійну інформаційну підтримку. Автор вдячний за корисні відгуки з Peterson Control Union Deutschland, з Федерального агентства з відновлювальних ресурсів, ФНР, та з Союзу олійних та протеїнових підприємств Німеччини, УФОП.

Зміст

Вступ	6
Терміни та скорочення	7
1. Політика ЄС у сфері біопалива – попит на український ріпак	
1.1 Цільові частки відновлювальної енергії в ЄС	8
1.2 Підтримка виробництва та споживання біопалива в ЄС: приклад Німеччини	10
1.3 Динаміка експорту ріпаку з України до ЄС	11
2. Директива ЄС про сталість біопалива – нова сертифікація	
2.1 Визначення критеріїв сталості для біопалива	14
2.2 Підтвердження відповідності вимогам сталості	18
2.3 Впровадження перших систем сертифікації: приклад Німеччини	19
3. Значення нових вимог для українських виробників	
3.1 Необхідні дії уряду	22
3.2 Роль трейдерів	23
3.3 Що потрібно знати виробникам ріпаку	23
3.4 Процес сертифікації та органи сертифікації	25
Рекомендації	27
Перелік корисних документів та посилань	27
Додаток А. Частки цільові показники споживання відновлюваної енергії в ЄС	28
Додаток Б. Національні цільові показники для часток енергії з відновлюваних джерел у кінцевому сукупному споживанні енергії у 2020 році	29
Додаток В. Методологія розрахунку обсягу скорочення викидів парникових газів	30
Додаток Г. Типовий процес сертифікації сталого постачання біопалива, ISCC	31
Додаток Д. Самостійна заява сільськогосподарського підприємства щодо сталості біомаси відповідно до Постанови про стале виробництво електроенергії з біомаси та Постанови про стале виробництво біопалива – вирощування за межами ЄС	32
Додаток Е. Розробка стандартів сталості сировини для біопалив у світі	33

Застереження:

Ця робота була підготовлена авторами з використанням загальнодоступної інформації та даних з різних джерел. Усі висновки та рекомендації, що включені до цієї роботи, в жодному разі не потрібно сприймати як відображення політики та позицій Міністерства продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів ФРН.

© 2010 Німецько-Український Аграрний Діалог

© 2010 Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Всі права захищені

Вступ

Політика ЄС у сфері відновлювальної енергії, зокрема зобов'язання щодо часток біопалива та програми підтримки, стали джерелом попиту на сировину з України. З 2001 по 2008 рік виробництво ріпаку в Україні поступово зросло більш як у 20 разів, що співпало у часі з впровадженням ініціатив ЄС стосовно біопалива. Протягом декількох останніх років, ЄС залишався одним з найважливіших ринків збуту українського ріпаку. Лише у 2008/09 році експорт близько 2.3 млн. т. приніс сектору 1.35 млрд. дол. США. Це підкреслює необхідність врахування усіх положень, що регулюють торгівлю, введених в країнах призначення.

Директива про відновлювальну енергію ЄС (ДВЕ), покликана доповнити та згодом замінити чинні директиви про біопаливо та відновлювальну електроенергію, набула чинності 25 червня 2009 року та встановила обов'язкові до виконання критерії сталості для певних видів біопалив. Країни-члени ЄС зобов'язуються впровадити положення директиви до 5 грудня 2010 року. Ці заходи, як передбачається, матимуть суттєвий вплив на ринки біопалива в ЄС та торкнуться як місцевих, так і зарубіжних учасників ринку.

Біомаса та біопаливо, які не відповідають вимогам сталості, не зараховуються до нових високих нормативних часток відновлювальної енергії та виключаються з програм підтримки в ЄС та країнах-членах. Це означає, що несталі партії зникнуть з ринку біопалива ЄС, а місцеві та зарубіжні постачальники матимуть підтверджувати виконання нових встановлених вимог.

У цій роботі ми описуємо критерії сталості для біопалива, встановлені Директивою про відновлювану енергію ЄС та визначаємо заходи, необхідні з боку зацікавлених сторін в Україні: уряду, трейдерів, та господарств. Основна увага зосереджена на ріпаку як сировині для виробництва біопалива, інші види сільськогосподарських культур в роботі не охоплені. Ми також не намагаємося оцінити загальних вплив нових положень на глобальний ринок біопалива, але зосереджуємося на наслідках для українських господарств.

У першій частині роботи подано короткий огляд нормативів (цілей) відновлювальної енергії в ЄС та механізму підтримки, що застосовується для стимулювання використання біопалива. Крім того, надано опис обсягів виробництва та експорту з України до ЄС.

У другій частині обговорюються критерії сталості для біопалива та механізми підтвердження, передбачені Директивою ЄС та зображено розвиток схем сертифікації на рівні країн-членів (на прикладі Німеччини), які скоріше за все вплинуть на обсяги торгівлі урожаєм 2011 року.

Третя частина містить висновки про наслідки нововведень для постачальників сировини в Україні та рекомендації щодо необхідних заходів з боку посадовців та зацікавлених сторін в галузі для протидії новим викликам.

Терміни та скорочення

Біопаливо – рідке чи газоподібне паливо для транспорту, вироблене з біомаси.

Біомаса – біологічний матеріал, отриманий з живих чи нещодавно живих організмів. У контексті біомаси як енергетичної сировини це визначення охоплює сировину як тваринного, так і рослинного походження.

Біорідина – рідке паливо з біомаси для енергетичних цілей, окрім транспорту, а саме для електроенергії, опалення та охолодження.

Стандартне значення – значення, виведене з типового значення методом заданих факторів, яке може у випадках передбачених Директивою 2009/28/ЄС, використовуватися для визначення потенціалу скорочення викидів парникових газів..

Сировина – початковий продукт – основа для виробництва іншого продукту. У випадку біомаси, це визначення зазвичай охоплює сільськогосподарську продукцію, що використовується для виробництва біопалива. Наприклад, ріпак, кукурудза, цукрова тростина, соя.

Зобов'язання щодо частки відновлюваної енергії – національна схема підтримки, що вимагає від виробників, постачальників чи споживачів енергії включати певну частку відновлюваної енергії у виробництво, постачання чи споживання відповідно.

Типове значення – оцінка репрезентативного рівня скорочення викидів парникових газів для певного способу виробництва біопалива (розрахована Об'єднаним дослідницьким центром Європейської комісії).

БЛЕ – Федеральне агентство сільського господарства та продовольства Німеччини.

БМЕЛВ – Федеральне міністерство сільського господарства, продовольства, та захисту споживачів Німеччини.

ЄС – Європейський Союз.

ПГ – парниковий газ.

ФНР – Федеральне агентство відновлювальних ресурсів Німеччини.

МССС – Міжнародна система сертифікації сталості та карбону (ISCC)

КЧ – Країна-член ЄС (MS).

ДВЕ – Директива 2009/28/ЄС про стимулювання використанню енергії з відновлюваних джерел та внесення змін та наступної заміни Директив 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС, набула чинності 5 липня 2009 року.

УФОП – Союз підтримки олійних та протеїнових підприємств Німеччини

1. Політика ЄС у сфері біопалива – попит на український ріпак

1.1. Цільові частки відновлювальної енергії в ЄС

Енергетична політика ЄС спрямована на створення конкурентного внутрішнього енергетичного ринку, на розвиток відновлювальних джерел енергії (сталість енергозабезпечення), на скорочення залежності від імпорту енергоносіїв (енергетична безпека) та на збільшення корисної дії (зростання енергоефективності). Визначивши ці цілі, ЄС зобов'язав себе досягти певних цільових часток відновлювальної енергії, які слугують індикаторами того, що вдалося зробити.

Мета розвитку відновлювальної енергії розглядалася з двох боків: по-перше, відновлювальна енергія була частиною стратегії у боротьбі зі змінами клімату та виконанню взятих зобов'язань стосовно скорочення викидів парникових газів¹, по-друге - стратегією для скорочення залежності від імпорту енергоносіїв. Для досягнення цих цілей, в ЄС були розроблені цільові показники у вигляді часток відновлювальної енергії для різних підгалузей енергетики та механізми підтримки для забезпечення досягнення цих показників на національному рівні країн-членів та рівні ЄС.

Розробка перших цільових показників розпочалася ще у 1997 році; з часом показники ставали все жорсткішими.

Таблиця 1.1.

Цільові показники для відновлювальної енергії в ЄС, 1997-2009

Рік виконання	Цільовий показник (частка)	Індикати вні/обов'язкові	Документ	Рік прийняття
2010	12% відновлювальної енергії у сукупному споживанні енергії	Індикати вні	Білий документ ²	1997
2010	21% електроенергії з відновлюваних джерел у сукупному споживанні електроенергії	Індикати вні	2001/77/ЄС ³	2001
2005	2% палива з відновлюваних джерел у транспорті	Індикати вні	2003/30/ЄС ⁴	2003
2010	5.75% палива з відновлюваних джерел у транспорті			
2020	20% відновлюваної енергії, 10% відновлюваною енергії	Обов'язкові	2009/28/ЄС ⁵	2009

Джерело: Власна презентація на основі законодавчих актів ЄС

Специфічні цільові показники для виробництва біопалива встановлювалися декілька разів, починаючи з 2001 року. Перші з них були домовлені в Директиві про біопаливо 2003 року⁶

¹ Сьогодні, ЄС має зобов'язання в рамках Кіотського Протоколу – 8% скорочення викидів парникових газів до 2010 року для ЄС-15 (з окремими частками для різних країн, розподіленими в межах угод між країнами-членами у 2002 році. Для ЄС-27 єдиного цільового показника немає, але вони закріплені за кожної країною як окремою учасницею Протоколу. Крім того, пакет документів з питань клімату та енергетики, прийнятий 6 квітня 2009 року визначив цільовий показник 20% скорочення викидів ПГ до 2020 року. Доповнення до Директиви 98/70/ЄС про якість пального встановлюють обов'язкове скорочення викидів ПГ у транспортному паливі на 6%.

² Комюніке Європейської Комісії – Енергія майбутнього: відновлювані джерела енергії – Білий документ для стратегії та плану дій Співтовариства. КОМ(97) 599, листопад 1997.

³ Директива 2001/77/ЄС про стимулювання електроенергії з відновлювальних джерел.

⁴ Директива 2003/30/ЄС про стимулювання використання біопалива та інших видів палива з відновлюваних джерел у транспорті.

⁵ Директива 2009/28/ЄС про стимулювання використання відновлюваної енергії та внесення змін і наступної заміни директив 2001/77/ЄС and 2003/30/ЄС. Зауваження: цільові показники були погоджені в попередніх документах 2007 -2008 рр., але обов'язкові окремі показники для країн-членів та механізми підтримки були зафіксовані у цій Директиві

та встановлювалися на однаковому рівні для всіх країн ЄС, враховуючи практично ідентичні обсяги споживання біопалива в країнах ЄС у той час. Показники визначалися у вигляді «індикативних значень», що дозволяло країнам-членам встановлювати власні цільові показники та впроваджувати механізми, аби гарантувати «мінімальні частки біопалива та інших видів палива з відновлюваних джерел на своїх ринках»⁶.

Виконання цільових показників забезпечувалося різними схемами підтримки, які різнилися поміж країнами. Головні з них – звільнення від податків та зобов'язання щодо часток біопалива (чи їх поєднання) застосовувалися для стимулювання використання біопалива в ЄС (так звані загальні інструменти підтримки)⁷.

Багато специфічних механізмів підтримки було впроваджено у вигляді субсидій аграрному сектору для виробництва сировини та промисловості, де виконувалися основні операції з переробки та отримання готового продукту. Підтримка споживання відображалася у підтримці постачальників, закупівлі та обслуговуванні техніки на біопаливі, акції з підвищення рівня обізнаності громадськості⁸.

Підтримка на рівні ЄС передусім спрямована на початкові стадії виробництва у ланцюгу постачання. Виробники сировини отримували державну підтримку з 2003 року після реформи Спільної сільськогосподарської політики, яка передбачала дотації на енергетичні культури. Ці дотації надавалися до сум основної підтримки у розмірі 45 євро на гектар для виробників енергетичних культур, у тому числі культур для виробництва біоетанолу та біопалива, у розрахунку виплат на 2 млн. га. Крім того, оновлена спільна сільськогосподарська політика дозволяла господарствам вирощувати енергетичні культури на залишених землях, якщо використання біомаси підтверджується відповідним контрактом чи господарством⁹. В цілях розвитку сільських територій, інвестиції у біоенергію на господарствах чи поблизу них (наприклад, переробка біопалив), мають право на державну підтримку¹⁰.

Виробники біопалива, постачальники, приватні та державні споживачі переважно підтримуються на національному рівні.

У першому та другому звітах Європейської Комісії про стан розвитку біопалива¹¹ вказано, що виробництво біопалива для транспорту в ЄС суттєво зросло, проте лише декілька країн досягли встановлених цільових показників (див. Додаток А). враховуючи зниження темпу зростання частки біопалив у 2008 та 2009 роках, більшість прогнозів (з певним інтервалом) вказують на неможливість досягнення цілей 2010 року.

Розрив між фактичними та цільовими частками змусив Європейську комісію встановити новий показник. Директива про відновлювану енергію 2009 року визначає 10% відновлюваного палива у транспорті та 20% відновлюваної енергії у сукупному споживанні у 2020 році у вигляді обов'язкових (а не індикативних, як раніше) часток. 20% - цільовий показник на рівні ЄС (але обов'язкове) з різними частками для країн-членів. Ті країни, яким не вдалося досягти цілей стосовно скорочення ПГ, зобов'язуються досягти відносно вищих часток відновлюваної енергії (Додаток Б). Натомість 10% відновлюваного палива – однаковий показник для кожної-країни ЄС. Цей цільовий показник стосується усіх видів

⁶ Директива 2003/30/ЄС про стимулювання використання біопалива та інших видів палива з відновлюваних джерел у транспорті.

⁷ Звільнення від податків включає будь-які привілеї зі сплати податків, якими обкладається традиційне паливо (акциз, екологічний податок). Зобов'язання щодо часток відновлюваної енергії найчастіше це законодавчі вимоги до постачальників палива включати частку біопалива у загальний обсяг продажу палива на ринку.

⁸ Див. Робочий документ, прийнятий разом з Звітом про стан розвитку відновлюваною енергії. Комюніке Європейської Комісії, КОМ (2009) 192.

⁹ Перевірка життєздатності ССП передбачала скасування дотацій на енергетичні культури та зобов'язання щодо залишеної землі з 2010 року.

¹⁰ Додатково, згідно з реформою цукрової галузі, неефективні цукрові заводи мають змогу отримувати дотації ЄС для переходу на виробництво біоетанолу з використанням у якості сировини цукрових буряків чи зерна. Наостанок, існує допомога на подолання дистиляційної кризи, яка виплачується для конвертації вина в алкоголь для подальшого виробництва етанолу.

¹¹ Звіт про стан розвитку біопалива. Комюніке Європейської Комісії, КОМ (2006) 845. Звіт про стан розвитку біопалива, Комюніке Європейської Комісії, КОМ (2009) 192.

транспорту та всіх видів палива (біопаливо, зелена електроенергія, водень). Друге покоління біопалив та зелена електроенергія отримали привілеї¹²

1.2. Підтримка виробництва та споживання біопалива в ЄС: приклад Німеччини

Політика підтримки біопалива в Німеччині розпочалася з зосередження на оподаткуванні, коли біопаливо (чисте чи у сумішах) повністю звільнялося від сплати податку на пальне¹³.

У 2004 році ці заходи посилили цінову конкурентоспроможність біопалива та були розроблені таким чином, що дозволяло змішування у будь-якій пропорції біопаливо з традиційним. При цьому частка біопалива оподатковувалася за нульовою ставкою¹⁴. Оскільки податок на пальне у Німеччині є доволі високим, це відразу призвело до значного стимулювання інвестицій у біопаливо. Зростання інвестицій означало скорочення податкових надходжень у наступні роки, що змусило уряд переглянути політику у 2006 році.

У 2006 році Німеччина запровадила енергетичний податок на біопалива (нижчий за податок на звичайні палива) з наміром вирівняти оподаткування біопалив та звичайних палив до 2012 року. Було запроваджено специфічні (для біодизелю та біоетанолу) та загальні квоти на основі вмісту енергії, проголошуючи намір затвердити стандарт, що дозволяв би 10% змішування етанолу та бензину у 2008¹⁵. Закон про квоту біопалива (Biokraftstoffquotengesetz, BioKraftQuG) затвердив квоти з 1 січня 2007 року.

У 2009 році Бундестаг прийняв новий закон¹⁶, що передбачає суттєві зміни у принципах підтримки біопалива з 2015 року. Використання біопалива буде залежати не від ступеня дотримання квот, а від необхідності скорочувати викиди парникових газів. Законом вводяться наступні зміни:

- Загальна квота з 2009 року зменшена до 5.25% (замість 6.25 погоджених у 2006 році) та до 6.25 для 2001-2014 рр. (замість 6.75-8.0% погоджених у 2006 році);
- Квота для біоетанолу у бензині скорочується до 2.8% (замість 3.6%);
- Квоти для біопалива замінюються квотами захисту клімату для скорочення викидів ПГ від використання біопалива на 3% з 2015 року, 4.5% з 2017 року та 7% з 2020 року;
- Біопалива повинні відповідати нормам про скорочення викидів парникових газів у порівнянні з традиційним паливом, визначених у Директиві ЄС про відновлювану енергію.

Ці зміни у політиці виділяють три хвилі підтримки біопалива в Німеччині:

1 ^{ша} хвиля: 2004-2006	стимулювання біопалива шляхом податкових пільг за правління Канцлера Шредера;
2 ^{га} хвиля: 2006-2009	скорочення податкових пільг та встановлення квот за правління Канцлера Меркель;
3 ^{тя} хвиля: з 2009	надання підтримки в залежності від скорочення викидів парникових газів.

Сьогодні, існує широке визнання посадовцями в Німеччині та в ЄС того, що найбільш вагомим критерієм для надання підтримки для біопалива має бути певний обсяг скорочення викидів парникових газів.

¹² Споживання біоелектроенергії електромобілями обліковується з коефіцієнтом 2.5 у порівнянні з усією електроенергією з відновлювальних джерел (ст.3(4), пункт с); Внесок біопалива з відходів, залишків, непродовольчого целюлозного матеріалу та лігноцелюлози обліковується з коефіцієнтом 2. (ст. 21 (2)).

¹³ Див. Біодизельні ініціативи в Німеччині. Остаточний звіт PREMIA Гейдельберг, квітень 2005.

¹⁴ Для різних видів біопалива справедливо наступне: біодизель має біопаливну частку 100% , інші види палива, та присадок такі як ЕТВЕ чи МТВЕ класифікуються залежно від біопаливної частки, так ЕТВЕ має частку 47 % отже сплаті підлягатиме 53% податку.

¹⁵ Впровадження квот вимагає встановлення відповідних технічних стандартів. Див. Закон про квоту біопалива.

¹⁶ Gesetz zur Änderung der Förderung von Biokraftstoffen (BioKraftFÄndG). Закон про доповнення акту стимулювання біопалива, набув чинності у липні 2009 року.

1.3. Динаміка експорту ріпаку з України до ЄС

Зі зростанням виробництва та споживання біоенергії завдяки зобов'язанням щодо часток біопалива та програмам підтримки в ЄС створили можливості для постачальників сировини, ЄС перетворився на одного з найбільших імпортерів сировини для біопаливної промисловості¹⁷.

Оскільки біодизель займає до 75% ринку біопалива в ЄС, основною сировиною для його виробництва є рослинні олії. Внаслідок дії стандартів для виробництва біодизелю в ЄС, ріпакова олія (а отже і насіння ріпаку) переважає серед джерел первинної сировини для виробництва біопалива. З Рис 1.1. видно, що ЄС імпортує багато рослинної олії та лише 50% олії, що споживається в ЄС, отримується з полів ЄС.

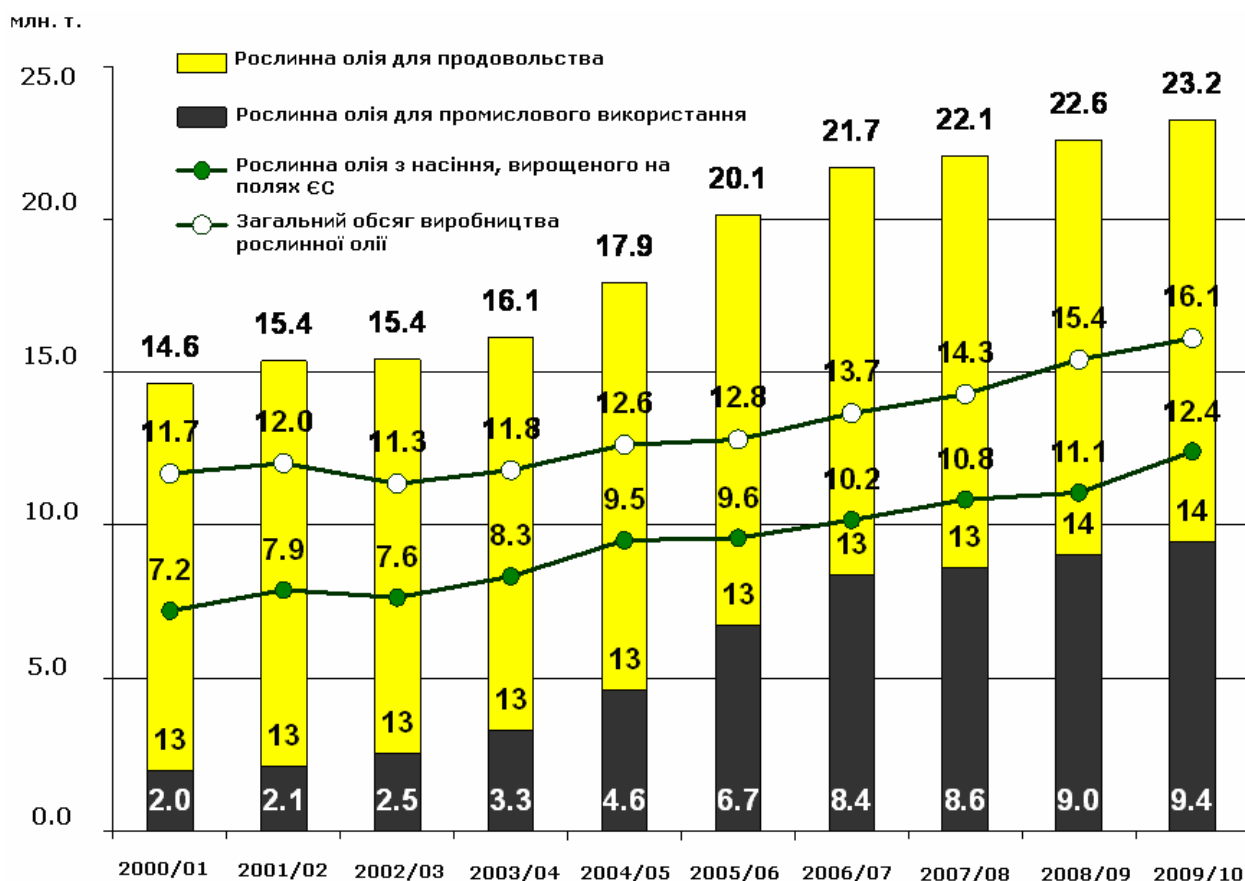

Рис 1.1
Баланс рослинних олій в ЄС-25, 2000-2010
Джерело: Toepfer

Розвиток цільових показників та державної підтримки спричинив зростання попиту в ЄС на сировину. Співвідношення між продовольчим та промисловим використанням олії змінилося, в основному відображаючи зростання обсягів виробництва біопалива (див. рис. 1.1).

Спостерігаючи зростання попиту з боку ЄС, українські виробники суттєво збільшили виробництво ріпаку, що співпадало у часі з ініціативами в ЄС. Рис. 1.2 підтверджує зростання обсягів виробництва та експорту ріпаку з України.

¹⁷ Згідно з оцінками Європейської Комісії, близько 30% сировини, необхідної для досягнення цільова показника біопалива у транспорті до 2020 року буде імпортовано.

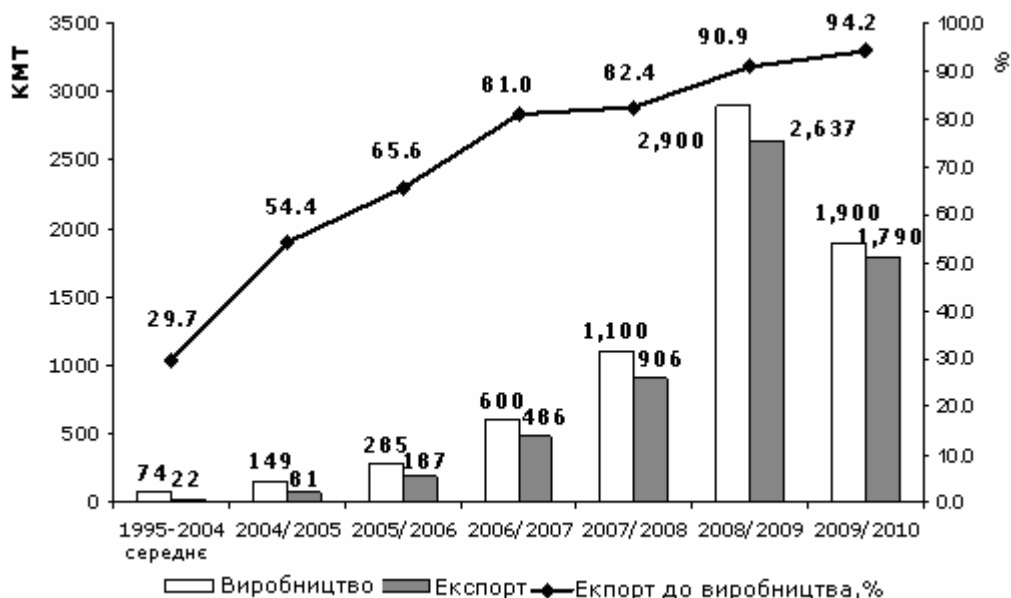

Рис 1.2

Виробництво та експорт ріпаку з України, 1995-2010

Примітка: 2009/2010 - прогноз

Джерело: Департамент сільського господарства США

До 2004/05 року виробництво та експорт ріпаку залишалися низькими, але згодом збільшилися майже у 20 разів до 2008/09 року.

Внутрішнє споживання залишалося низьким через обмежений попит. Частка експорту продукції виросла до понад 90% минулого сезону. На рис. 1.3 відображено значення ринків ЄС як призначення експорту українського ріпаку.

За винятком сезону 2007/08, коли близько половини ріпаку Україна експортувала в Азію та країни Близького і Середнього Сходу, на ЄС припадало більше двох третин українського експорту.

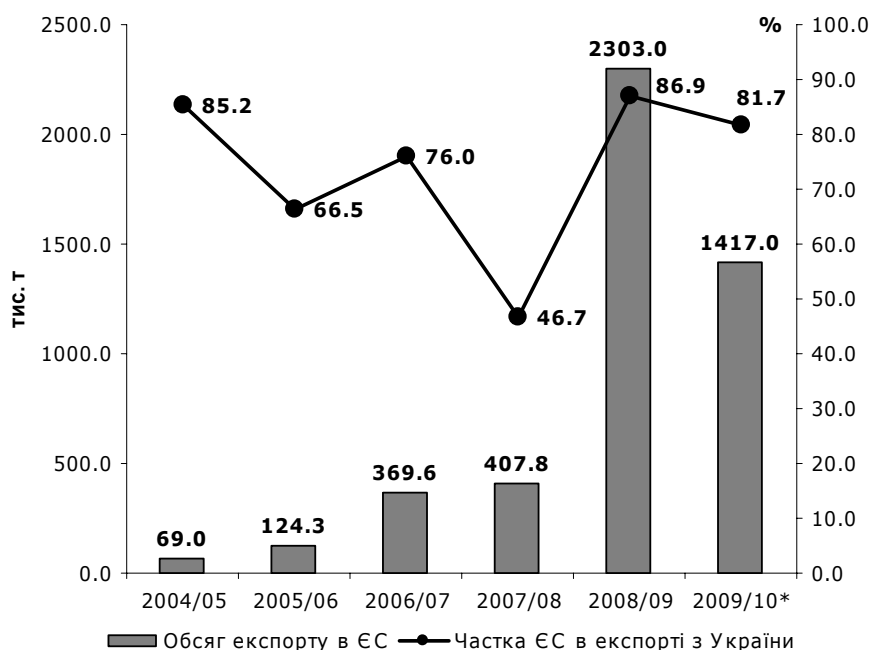

Рис. 1.3

Експорт ріпаку з України в ЄС, 2004-2010

Примітка: *Червень-Березень

Джерело: УкрАгроконсалт

За даними Українського клубу аграрного бізнесу, лише у 2008/09 маркетинговому році (липень-червень) експорт ріпаку з України в ЄС приніс аграрному сектору 1.35 млрд. Це означає, що за рахунок експорту ріпаку Україна отримала 4.85% сукупного експорту товарних груп 1-14 (усієї продукції рослинного та тваринного походження)¹⁸. Географія експорту широка, однак усього чотири країни акумулювали до 65% сукупного експорту (див. рис 1.4)

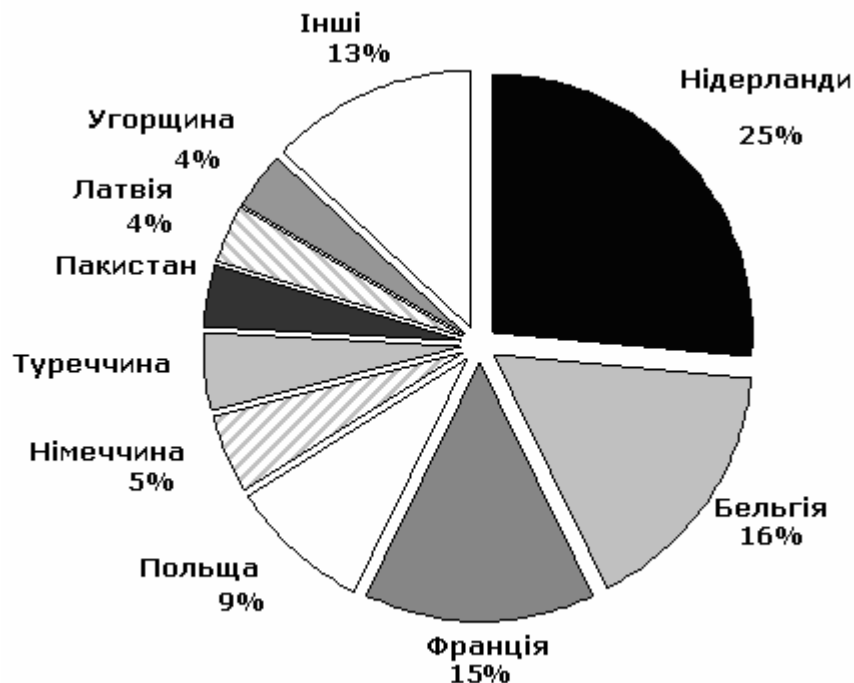

Рис 1.4

Експорту ріпаку з України за країнами призначення, 2008/09

Джерело: УкрАгроконсалт

Доходи від міжнародної торгівлі ріпаком забезпечували фінансову підтримку господарствам через вищі закупівельні ціни. Згідно з даними Держкомстату, аграрні компанії суттєво розширили посівні площі під ріпаком, які досягли 4% від загальної посівної площі у 2008/09 році. Аграрії засвідчили, що ріпак став однією з найприбутковіших сільськогосподарських культур у 2008 та 2009 році.

Отримання доходу від виробництва та торгівлі ріпаком стало можливим у тому числі завдяки лояльній торговельній політиці ЄС, який утримував нульові ставки імпортного мита¹⁹. Отже, впровадження нових вимог сталості до біопалив в ЄС та розробка схем сертифікації Має бути належним чином врахована усіма зацікавленими сторонами (урядом, трейдерами, виробниками).

¹⁸ Загальний обсяг експорту у цих групах складає 27.82 млрд. дол. США, Держкомстат.

¹⁹ За даними митного союзу, імпорту ріпаку (код 1205 гармонізованої класифікації) обкладається 0% ставкою.

2. Директива ЄС про сталість біопалива – нова сертифікація

2.1. Визначення критеріїв сталості для біопалива

Вищі суспільні витрати виробництва біопалива в ЄС виправдовувалися їх перевагами над традиційними видами палива, насамперед екологічністю. Не зважаючи на складність вимірювання, було запропоновано декілька методологій та показників для належного порівняння біопалива з традиційним та рангування різних видів біопалива для відстоювання їх прав на державну підтримку.

Набір таких показників та їх значень перетворився у так звані «критерії сталості» - спеціально розроблені параметри, що гарантували достатній рівень екологічних, соціальних та інших характеристик у процесі виробництва та постачання біопалива.

Директива про відновлювану енергію, що встановлює критерії сталості для біопалив, набула чинності 25 червня 2009 року з визначенням перехідного періоду для країн-членів для того, щоби відобразити її положення в національному законодавстві.

Директива визначає критерії сталості для а) біопалив для транспорту та б) біорідин для інших секторів економіки (електроенергія, опалення та охолодження)²⁰, та зобов'язує Комісію подати звіт про розробку критеріїв сталості для інших видів біомаси. Отже, розробка та впровадження вимог сталості та схем сертифікації відбудеться в декілька етапів та охопить усі види біомаси.

Ст. 17 ДВЕ зазначає, що незалежно від походження сировини (з ЄС чи з закордону), енергія біопалив та біорідин, зараховується до цільових часток енергії з відновлюваних джерел, а їх споживання отримує державну підтримку, тільки якщо вони задовольняють вимоги сталості.

Таке формулювання не забороняє виробництво несталих біопалив як таких, але виключає їх з державних програм підтримки, і в свою чергу, не дає змоги отримати ринкову цінову надбавку. Для отримання переваг, виробники сировини та біопалив повинні надавати достатньо доказів виконання вимог сталості.

Вимоги сталості, визначені в Директиві, стосуються усіх наслідків, пов'язаних з використанням біопалив: викиди парникових газів, зміна використання земель, охорона біорізноманіття, соціальний вплив біопалива, такі як негативний вплив на ціни на продовольство та зайнятість (Див. табл. 2.1).

Окремі вимоги записані дуже чітко з зазначенням точних значень та механізмів впровадження (наприклад, вимоги скорочення викидів парникових газів); Інші вимоги залишені у вигляді загальних приписів, які потребують додаткового регулювання та вказівок (наприклад, соціальний вплив біопалива, питання охорони ґрунту, повітря та води).

²⁰ Див. Терміни та скорочення для точних визначень, наведених у Директиві

Таблиця 2.1

Вимоги сталості, визначені Директивою про відновлювану енергію

Критерій сталості	Опис	Примітки
1. Скорочення викидів парникових газів (ст. 17 (2) ДВЕ)	<ul style="list-style-type: none"> • щонайменше 35% для установок, введених в експлуатацію після 23 січня 2008 року, • щонайменше 50% з 2017, • щонайменше 60% для установок, введених в експлуатацію після 2017 року. 	Детальна методологія для розрахунку скорочення викидів ПГ наведена в додатку V Директиви. Якщо біопаливо вироблялося до 23 січня 2008 року, вимога 35% набуває чинності з 1 квітня 2013 року.
2. Обмеження використання земель (ст. 17 (3) - 17 (5) ДВЕ)	Сировина для виробництва біопалив не може вирощувати на землях з наступним статусом: <ul style="list-style-type: none"> • землі з високим рівнем біорізноманіття (ліс та лісисті території, заповідні зони, біорізноманітні луки), • землі з високим вмістом карбону (водно-болотяні угіддя, ліси з визначеним рівнем покриву), • торфовища. 	В багатьох випадках надання додаткових доказів про збереження землею визначених характеристик, дає змогу фермерам задовольняти ці вимоги.
3. Практика належного господарювання (вимоги зустрічної відповідності) (ст. 17 (6) ДВЕ)	Вимоги зустрічної відповідності, розроблені в рамках спільної аграрної політики, поширюються на вирощування сировини для біопалива.	Вимоги зустрічної відповідності стосуються тільки виробників сировини в ЄС.
4. Соціальна сталість біопалива (Ст. 17 (7) ДВЕ)	Політика у сфері біопалива не повинна негативно впливати на наявність продуктів харчування, повинна захищати права на землю та торкатися широких питань розвитку в ЄС та третіх країнах	Питання розвитку охоплюють положення про використання праці з зобов'язанням прийняття та впровадження конвенцій МОП, визначених в Директиві.

Джерело: Директива 2009/28/ЄС про стимулювання використання відновлюваної енергії та внесення змін і наступної заміни директив 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС

Вимоги скорочення парникових газів – це скорочення у порівнянні з використанням традиційного палива. Методологія розрахунку такого скорочення наведена в ст. 19. Директиви (Див. Додаток В для загального опису цієї методології). Обсяг скорочення виражений у відсотках.

Встановлено декілька варіантів підрахунку обсягів скорочення викидів ПГ:

- використання фактичних обсягів скорочення (підрахованих з використанням методології, наведеної в Директиві);

- використання стандартних (визначених Комісією) значень²¹ обсягів скорочення викидів парникових газів. Стандартні значення – значення, розраховані Комісією для типових видів виробництва біопалива, які можна використовувати без надання додаткової документації;
- поєднання двох показників, тобто використання дезагрегованих стандартних значень для одних факторів чи стадій виробництва (виращування, переробка, розподіл) та фактичних значень для інших факторів чи стадій виробництва.

Стандартні (та дезагреговані) значення показують переваги біопалива над традиційним паливом без врахування непрямих змін використання земель. Не зважаючи на врахування лише прямих ефектів, ці значення разом з тими показниками, що вимагаються, дають чітке розуміння того, чи вважатимуться сталими певні види біопалива у майбутньому. На рис. 2.1 зображено стандартні значення для окремих виробництв біопалива та вимоги щодо скорочення парникових газів.

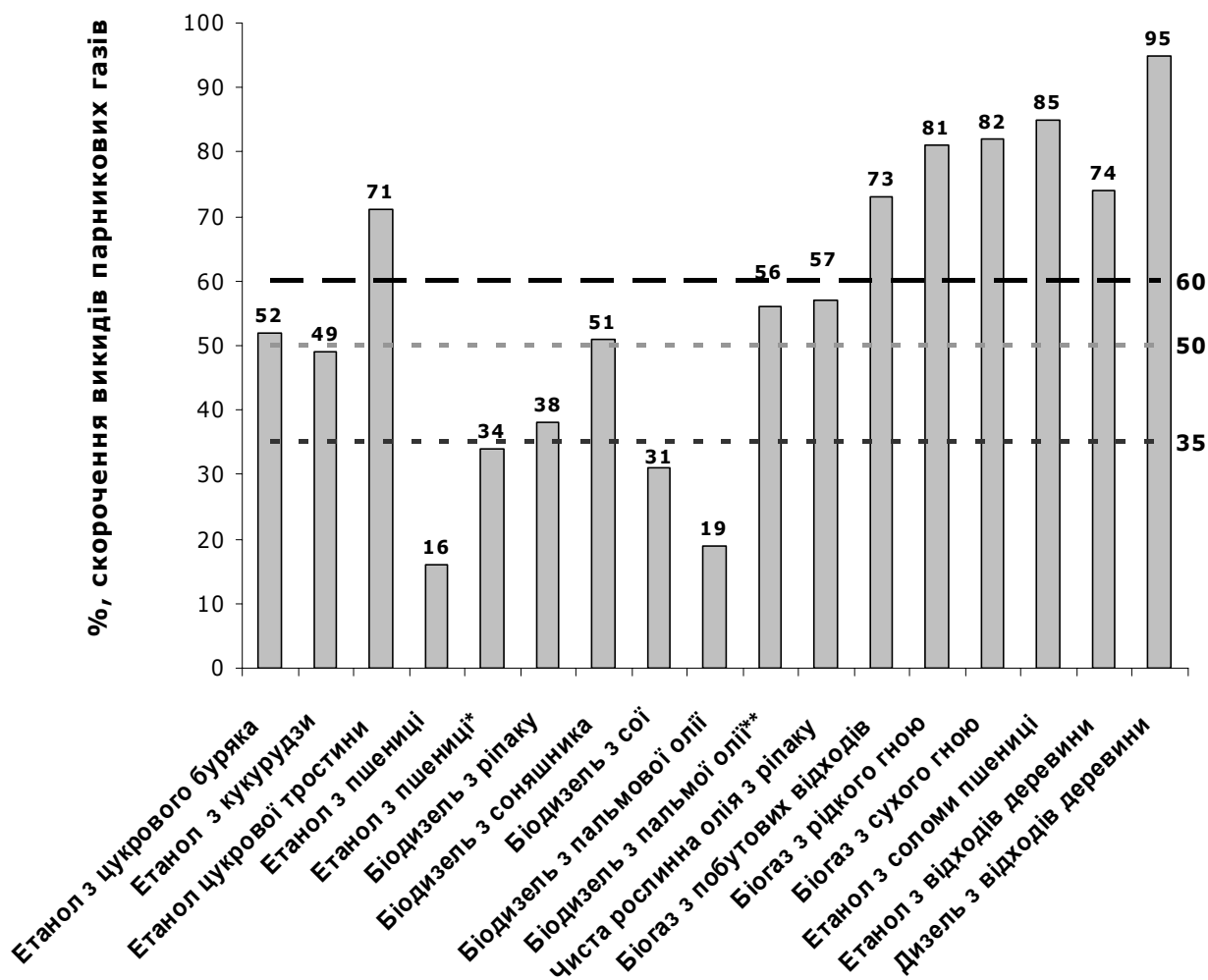

Рис. 2.1

Окремі стандартні значення обсягу скорочення викидів ПГ для певних виробництв

Примітка *природний газ як паливо у стандартному бойлері, **процес зі збиранням метану на олійному заводі
Джерело: Додаток V, Директива про відновлювану енергію

На рис. 2.1. видно ті види біопалива, які знаходяться під загрозою, внаслідок введення вимог скорочення викидів парникових газів. Очевидно, що перше покоління біопалив у багатьох випадках не здатне виконати ці вимоги, тим більше за умов підвищення мінімальних значень з 35% до 50% та 60%. Стандартні значення різняться не лише за видами сировини, але і за видами технологій виробництва (етанол з пшениці та дизель з пальмової олії задовольняють вимогу 35% за умов певного виду виробництва). Це свідчить

²¹ Стандартні значення порашовані Об'єднаним дослідницьким центром Європейської комісії та Міжнародної панеллю з питань клімату з використання репрезентативних фірм.

про перенесення уваги до альтернативних технологій та другого покоління біопалив (див. значення для етанол з пшениці та відходів деревини), особливо після 2017 року.

Для рідких біопалив доведено, що переважна більшість викидів здійснюється на стадії вирощування сировини. Це говорить про можливість змін технології у господарюванні, зокрема використання безвідвального обробітку чи інших практик використання земель, які підтвердили високий потенціал збереження вуглецю і отже дозволять господарствам виконати вимоги скорочення викидів ПГ у майбутньому²².

Постачальник, що застосовує технології, які дозволяють скорочувати викиди ПГ, може розраховувати фактичні значення обсягів скорочень викидів для підтвердження вищих обсягів такого скорочення. Крім того, стандартні значення можна використовувати тільки за умов, якщо процес виробництва не призводить до викидів парникових газів внаслідок зміни використання земель. Якщо такі викиди відбуваються, потрібно використовувати фактичні значення.

В Директиві визнається необхідність перегляду стандартних значень по мірі розвитку технологій чи появи нових статистичних даних. Це стосується як загальних значень для усього ланцюга постачання, так і для дезагредованих значень для вирощування сировини.

До 31 березня 2010 року Комісія подає звіт, у якому оцінює можливість визначення територій у третій країнах де типові значення обсягів скорочення викидів парникових газів є нижчими чи рівними від встановлених стандартних значень. Крім того, Комісія має розглянути питання про непряму вплив від зміни використання земель²³ та подати відповідну пропозиції до 2010 року про методологію підрахунку такого впливу.

Наступні положення визначають **критерії сталості для сировини:**

Згідно з ст. 17(3)-17(5) для того, аби відповідати вимогам сталості, біопаливо не може вироблятися з земель з високим показником біорізноманіття та запасів карбону, а також торфовищ, а саме земель, що мали чи мають один з наступних статусів:

- 1) первинний ліс та інші лісисті території, а саме ліс та лісисті території з біологічними видами без видимого втручання людини та непорушеними екологічними процесами;
- 2) території, визначені законом як природоохоронні, або заповідні зони відповідно до міжнародних договорів, окрім випадків надання доказів того, що вирощування сировини не суперечить вказаним цілям охорони природи та екосистем;
- 3) луки з високим біорізноманіттям (природні чи неприродні);
- 4) водно-болотні угіддя, а саме території вкриті чи насичені водою постійно або протягом значної частини року;
- 5) постійно лісисті території, а саме території, площею понад 1 гектар з висотою дерев понад 5 метрів та листяним покривом понад 30% або з деревами, які здатні досягти цих показників на своїх місцях;
- 6) Території площею понад один гектар з висотою дерев понад 5 метрів з листяним покривом від 10% до 30% або з деревами, що здатні досягти цих показників на своїх місцях, крім випадків надання доказів того, що запасами вуглецю до та після зміни використання земель є такими, за яких виконуються вимоги про скорочення викидів парникових газів;
- 7) торфовища станом на січень 2008, окрім випадків надання доказів того, що вирощування та збирання сировини не призводить до дренажу раніше невисушеного ґрунту.

Обмеження використання земель спирається на статус, які мали ці землі до чи після 2008 січня року. Втім, статус окремих земель, зокрема критерії та географічні межі луків, має визначатися окремим рішенням Комісії. Три категорії земель, на яких обмежене вирощування сировини супроводжуються словами «окрім випадків надання доказів...», що створює певну гнучкість для виробників.

²² так, розрахунки Р. Smith, D. Powlson, M. Glendining, J. Smith показують, що 100%-вий перехід на безвідвальний обробіток ґрунту в Європі здатен компенсувати викиди від використання звичайного палива у сільському господарстві. Див. Preliminary Estimates of the Potential for Carbon Mitigation in European Soils Through No-Till Farming. Global Change Biology 4:679-685 (1998)

²³ Зміна запасів карбону харчовими культурами, переміщених на інші території внаслідок вирощування енергетичних культур.

Очікуються додаткові роз'яснення щодо визначень суттєво деградованих та дуже забруднених земель²⁴.

Вимоги належної практики господарювання посилаються на Постанову Ради 73/2009 від 19 січня 2009 року, яка визначає загальні правила прямої підтримки фермерів в межах спільної сільськогосподарської політики (правила зустрічної відповідності). Перелік зобов'язань доволі широкий і містить посилання на додаткові норми регулювання управління земельними ресурсами, охорону біологічних видів, збереження біорізноманіття, використання водних ресурсів та запобігання зміні клімату. Окремих положень про дотримання належної практики землекористування за межами ЄС в Директиві немає. Втім, в майбутніх звітах Комісії можуть міститися пропозиції, що торкатимуться цих питань (а саме заходів з хорони ґрунту, води та повітря, про що іде мова в ст. 17 (7) та ст. 18 (9)).

Соціальна сталість біопалива торкається питань конкуренції з харчовими культурами, можливого негативного впливу на умови праці, права на землю, біобезпеку та інших ширших аспектів розвитку. З цією метою, країни-постачальники сировини чи біопалива в ЄС мають ратифікувати та впровадити конвенції Міжнародної організації праці, а також Картагенський протокол про біобезпеку та Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення.

Що стосується критеріїв сталості для інших видів біомаси, обов'язкових до виконання норм на рівні ЄС не прийнято. Натомість, Комісія у своєму звіті²⁵, пропонує запровадження відповідних схем на національному рівні. За відсутності єдиних правил на рівні ЄС, країни-члени мають змогу самостійно впроваджувати схеми для твердої та газоподібної біомаси для електроенергії, опалення та охолодження, спираючись на критерії сталості, подібні до тих, що встановлені для біопалив.

В такий спосіб в ЄС сподіваються зменшити ризик розробки різних критеріїв, що суперечать один одному, що призвело б до перешкод для торгівлі та обмежило би зростання сектору біоенергії..

2.2. Підтвердження відповідності вимогам сталості

Ст. 18 Директиви зобов'язує країни-члени впровадити заходи для того, щоб гарантувати, що економічні агенти подають достовірну інформацію про дотримання вимог сталості для біопалив. Це означає, що розробка та впровадження схем сертифікації відноситься до повноважень національних урядів. Втім, Комісія визначає перелік необхідної і достатньої інформації для «уникнення надмірного навантаження для операторів ринку», у тому числі для дрібних фермерів, асоціацій виробників та кооперативів.

Існує три шляхи продемонструвати відповідність критеріям:

- а) визнання національних добровільних схем, які охоплюють один чи декілька вимог сталості на рівні ЄС;
- б) дво- та багатосторонні угоди з третіми країнами, та
- с) національними схемами підтвердження.

Комісія може вирішити, що національні схеми чи міжнародні стандарти виробництва біомаси містять достатньо інформації для підтвердження відповідності вимогам сталості. Таке рішення може бути прийняти лише за умов, коли такі схеми відповідають стандартам достовірності, прозорості та незалежного аудиту. у таких випадках усі країни-члени мають визнати ці схеми як підтвердження. Країни-члени також можуть розробляти стандарти, що охоплюють один або декілька обов'язкових критеріїв ДВЕ. У таких випадках інші країни члени не зобов'язані визнавати ці схеми. Рішення країни-члена про певний стандарт може бути скасоване рішенням ЄС щодо того самого стандарту.

Перед прийняттям Директиви, існували різні стандарти виробництва біомаси. Нідерланди, Велика Британія та Німеччина докладали чималих зусиль у цьому напрямку. Зараз

²⁴ У випадку вирощування біомаси на таких землях може надаватися бонус скорочення ПГ .

²⁵ Звіт Комісії про вимоги сталості для використання твердої та газоподіної біомаси в електроенергетиці, опаленні та охолодженні, КОМ (2010) 11

національні уряди оцінюють ступінь відповідності цих стандартів з вимогами Директиви та вносять необхідні зміни чи приймають нові стандарти там, де це необхідно²⁶.

Сертифікація заснована на основі *методу балансу маси*. Цей метод означає, що сертифікується певна кількість маса (продукції) і дозволяється змішування партій з різниці характеристиками щодо сталості. У випадку отримання підтвердження (сертифікату) на певну кількість сировини, виробник може продавати цю кількість сировини як таку, що відповідає вимогам сталості (навіть якщо ця поставка походить з іншої сировини). Так, наприклад, трейдер повинен буде показати, що 70% від маси сировини, яку він постачає в європейський порт – походить від сертифікованих господарств і 30% - з інших (несертифікованих) джерел. Європейський переробний завод купує 70% поставленої партії і може обліковувати її як таку, що відповідає вимогам сталості

Втім, зважаючи на складність визначення понять «суміш» та «партія» (стосовно масштабу) та високої частоти змішування та кожній стадії ланцюга постачання (ризик надмірного навантаження), Комісія прагне розробити інші методи підтвердження, за яких «інформація про характеристики сталості не повинна бути закріплена за окремими партіями чи сумішами» (Ст. 18 (2))²⁷

Ст. 18 (4) передбачає можливість укладення дво- та багатосторонніх угод з третіми країнами, положення яких стосуються критеріїв сталості. Такі угоди можуть слугувати підтвердженням відповідності критеріям сталості Директиви. У такому випадку третя країна запевняє ЄС у тому, що вона вживає достатньо заходів для охорони ґрунту, води та повітря, а також непрямих впливів зміни використання земель, відновлення деградованих земель, уникнення надмірного споживання водних ресурсів (вимоги, що не охоплені визначеннями критеріїв сталості в директиві). Визнання схем та угод потребує окремого рішення Комісії, яке діє протягом 5 років.

Інформація про стан справ з відповідності критеріям сталості та питання охорони ґрунту, води та повітря мають оприлюднюватися на платформі відкритості²⁸, спеціально розроблена платформа для розміщення останніх даних про впровадження положень цієї Директиви.

Як зазначалося вище, країни-члени мають впровадити Директиву на національному рівні, а отже і розробити схеми сертифікації, до 5 грудня 2010 року. Більшість країн-членів скоріше за все повністю вичерпають цей період. Втім, деякі з них вже оголосили про намір впровадити схеми сертифікації раніше. Крім того, національні плани заходів з інформацією про політику у сфері вимог сталості та підтвердження відповідності мають бути подані до кінця червня 2010 року. Це підкреслює наслідки для виробників сировини та біопалива уже в короткостроковому періоді.

2.3. Впровадження перших систем сертифікації: приклад Німеччини

Німеччина стала першою країною, яка впровадила критерії сталості для біопалива. У своїй Постанові про сталість біомаси, проект якої датується 2007 роком²⁹, країна визначили перелік критеріїв сталості, які не були імplementовані через вищу силу законодавства ЄС, що ще не було прийняте на той час. Постанова передбачала вимоги щодо сталого землеробства, а також сто воно захисту біологічних видів. Передбачалося, що біопалива мають забезпечувати визначений «потенціал скорочення парникових газів» у майбутньому (30% та 40% з 2011 року), який мав підтверджуватися через нову процедуру сертифікації³⁰.

²⁶ У багатьох випадках ці стандарти не визначають обов'язковий рівень скорочення викидів ПГ чи інших критерій ДВЕ. Див, наприклад. Огляд існуючих стандартів в Development of Feedstock Sustainability Standards. Renewable Fuel Agency Report, листопад 2009.

²⁷ Див. Позиція Європейської ради біодизельної галузі: Practical Implications Of The Mass Balance System For The Biodiesel Industry про обговорення щодо належного впровадження системи балансу маси. 26 лютого, 2010 року.

²⁸ Доступна на http://ec.europa.eu/energy/renewables/transparency_platform/transparency_platform_en.htm.

²⁹ Документ BioNachV спроектований 5 грудня 2007 року.

³⁰ Для більш детального обговорення положень Постанови 2007 року див Commentary Paper for the Draft on the German Biomass Regulation from December 5, 2007 УФОП, 2008.

Після набуття чинності ДВЕ від 5 липня 2009 року, Німеччина знову стала першою країною, як розпочала розробляти механізм впровадження положень стосовно сталості біопалив. У 2009 році дві постанови про біопаливо для електроенергії³¹ та біопаливо для транспорту³² відобразили положення ДВЕ в національному законодавстві. постанови визначили критерії сталості згідно з критеріями ДВЕ та передбачили обов'язкову сертифікацію біомаси вітчизняного та іноземного походження як метод підтвердження відповідності.

Окрім вимог стосовно скорочення викидів ПГ та належної практики господарювання (див таблицю 2.1), передбачена неможливість вирощування біомаси на територіях з високим рівнем охорони природи. До таких територій належать:

- Регіони, які вже визначаються як заповідні чи перебувають під охороною згідно з положеннями міжнародних договорів;
- луки з високим рівнем біорізноманіття;
- території з високим вмістом карбону, болота, водно-болотні угіддя, постійно лісисті території;
- торфовища станом та січень 2008 року.

Нові положення передбачають можливість використання біомаси для енергетичних цілей без підтвердження відповідності критеріям сталості до 30 грудня 2010 року (початок впровадження перенесено у квітні 2010 року)³³. З 1 січня 2011 року постачальники біопалива матимуть або доводити походження сировини з врожаю 2010 року, або проходити процедуру сертифікації. Сертифікація охоплює усі ланки ланцюга постачання на основі методу балансу маси та може відбуватися в межах різних систем сертифікації, які зараз розробляються³⁴.

Імпортери сировини та біопалив матимуть змогу отримати сертифікат сталості від Міжнародної системи сертифікації сталості та карбону (ISCC)³⁵, першої затвердженій системи сертифікації сталої біомаси та біоенергії, що визначає правила та процедуру сертифікації.

ISCC працює за наступною схемою: сертифікати видаються на кожній точці збору біомаси у ланцюгу постачання біомаси, наприклад трейдер чи кооператив, олійний чи переробний завод, який переробляє рідку чи газоподібну біомасу до якості кінцевого пального. Сертифікати видаються акредитованими органами сертифікації. На останній точці, тобто на останньому етапі виробництва видається документ підтвердження сталості біопалива для використання в транспорті. Цей документ згодом використовується для отримання державних субсидій. Сертифікати видаються органами сертифікації, акредитованими уповноваженими органами влади. Термін дії сертифіката – 12 місяців. Схематично процес сертифікації зображений у додатку Д.

Пілотна фаза ISCC закінчилася у січні 2010 року, тоді ISCC отримала попередню акредитацію Федерального агентства сільського господарства та продовольства (БЛЕ) Німеччини. Після акредитації органів сертифікації можуть розпочатися регулярні процедури сертифікації. Досвід аудиту уже був набутий шляхом пілотних проектів в ЄС, Аргентині, Бразилії та Малайзії. Ці тестові процедури зараз трансформуються у дієву систему на глобальному рівні. Це зокрема передбачає необхідність трансферів електронних реєстрів сертифікатів, органів сертифікації та членів системи ISCC до єдиної бази даних, доступної по всьому світу.

³¹ Постанова про сталість біомаси для електроенергії (BiomassestromNachhaltigkeitsverordnung – BioSt-NachV) від 23 липня 2009 року. Доступна на сайті www.bgbl.de (Офіційне видання). Набула чинності 24 серпня 2009

³² Постанова про сталість біопалива (BioKraftstoff-Nachhaltigkeitsverordnung - BiokraftNachV) від 30 вересня 2009 р.. Доступна на сайті www.bgbl.de (Офіційне видання). Набула чинності 2 листопада 2009 р.

³³ Див. Пресс-реліз коаліції Бундестару http://www.peter-bleser.de/front_content.php?idcat=100&idcatart=991

³⁴ Постанови про сталість висувають вимог до таких систем та уповноважують Федеральне агентство сільського господарства та продовольства (БЛЕ), що підпорядковується Федеральному міністерству сільського господарства, продовольства та захисту споживачів Німеччини, затверджувати такі системи та органи сертифікації.

³⁵ Для деталей про роботу системи, див. <http://www.iscc-system.org>. Інші подібні системи (RED-Cert) розробляються для виробників енергетичних культур в Німеччині та ЄС.

Німеччина раніше за ЄС видала вказівки про стале виробництво біомаси. Документ³⁶ опублікований BLE з-поміж іншого передбачив форми самостійних заяв для господарств (окремі для господарств ЄС та іноземних господарств), що є підтвердженням сталого виробництва біомаси. У додатку Е наведено неофіційний переклад цієї форми. Основною ідеєю розробки таких форм було полегшення процедури підтвердження для фермерів шляхом дозволу самостійного твердження про сталість (за умови готовності до незалежного аудиту). Сьогодні, незалежному аудиту підлягатиме 3% (всередині ЄС) та 5% (за межами ЄС) виробників. По мірі впровадження систем сертифікації країнами-членами ЄС³⁷ потрібно буде погодити визнання відповідних документів на всій території ЄС, Це означає, що несертифіковані виробники біопалива та сировини скоро втратять можливість реалізовувати свою продукцію на ринках ЄС. Це вимагає своєчасного реагування з боку третіх країн, які бажають експортувати свою продукцію до ЄС у майбутньому.

³⁶ Leitfaden Nachhaltige Biomasseherstellung. Доступний на www.ble.de_under "Kontrolle und Zulassung" .

³⁷ Станом на березень 2010 року, окрім Німеччини ніхто з країн-членів не запровадив законодавчих актів, які визначають обов'язкові критерії сталості та системи сертифікації. Втім, багато систем знаходяться в стадії розробки. Див. Додаток Ф.

3. Значення нових вимог для українських виробників

3.1. Необхідні дії уряду

За умов впровадження нових вимог, Україна як вагомий постачальник сировини для біопаливної промисловості в ЄС має усвідомити необхідність підтвердження відповідності критеріям сталості та у повній мірі врахувати механізми такого підтвердження, передбачені в Директиві

Нагальні завдання уряду з'являються по мірі впровадження систем сертифікації в країнах-членах ЄС. Необхідним є своєчасний моніторинг конкретних вимог та їх впровадження на практиці. Для цього доцільно *ініціювати створення робочої групи*, до складу якої увійшли б усі зацікавлені сторони. Створення такої групи гарантуватиме своєчасне отримання інформації від торговельних партнерів та її поширення серед тих, кого стосуються нові положення. Членами такої групи можуть бути асоціації виробників, трейдери, господарства, експерти та посадовці, які отримають переваги від вироблення спільної позиції для співпраці з торговельними партнерами. окрім норм, що регулюють практику господарювання, уряд України та Європейська Комісія мають домовитися про визнання органів сертифікації та про інші аспекти процесу сертифікації для зменшення витрат та забезпечення максимальної достовірності поданої інформації (див. розділ 3.4).

Обидві сторони, ЄС та Україна, зацікавлені у зменшенні можливого адміністративного навантаження та в уникненні затримок у торговельних потоках. Отже, вони можуть розглядати можливість підписання *двосторонньої угоди* для підтвердження відповідності відповідно до ст. 18(4). Підписання такої угоди не означатиме звільнення операторів ринку від необхідності надання відповідної інформації у процесі сертифікації. Втім, це допоможе ЄС визнати норми господарювання в Україні, що контролюються місцевими органами влади (міністерством аграрної політики, Державним комітетом з земельних ресурсів), а це зменшить навантаження для трейдерів та господарств.. Це означає, що контроль сталого виробництва біомаси буде спрямований до органів влади, відповідальних за збереження даних про земельні ресурси на основі декларацій індивідуальних господарств.

Критерії сталого виробництва біомаси, визначені Директивою та ті, що очікуються в національному законодавстві країн-членів у 2010 році (з можливими незначними модифікаціями), базуються на визначення статусу земель (рілля, луки, природоохоронна територія, водно-болотяні угіддя, лісисті території) для обмеження використання певного виду земель та ведення належної практики господарювання при вирощуванні біомаси. Крім того, відповідно до ст. 18 (4) ЄС буде наполягати на включення до угод більш широке коло питань, таких як охорона води, ґрунту та повітря (які можуть бути затверджені у вигляді обов'язкових норм, про що ідеться в ст. 18 (9)). У цьому сенсі, взаємна перевірка українського та європейського законодавства очевидно, стане першочерговим завданням під час таких двосторонніх переговорів.

Основними законодавчими актами, що регулюють практику господарювання в Україні є Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року, Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року, Закон України «Про охорону природного навколишнього середовища» від 25 червня 1995 року, та Закон України «Про пестициди та агрохімікати» від 2 березня 1995 року. Закон про земельний кадастр, який би визначав статус кожної земельної ділянки, ще не прийнято. У порівнянні з вимогами Директиви, українське законодавство містить несуттєві відхилення від визначень статусу земельних ділянок ЄС. Положення, що стосуються практики господарювання достатньо жорсткі для того, щоб відповідати суворим правилам ЄС.

Крім того, Україна ратифікувала усі конвенції МОП, передбачені в Директиві, та приєдналася до Карфагенського протоколу про біобезпеку і Конвенції про міжнародну торгівлі видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою зникнення. Це означає відсутність необхідності суттєвих законодавчих проваджень для підтвердження соціальної сталості виробництва біомаси в Україні.

У разі підписання така угода полегшить торгівлю внаслідок меншого адміністративного навантаження принаймні на 5 років – на період діє відповідного рішення Комісії про визнання такої угоди як методу підтвердження відповідності. Така угода покликана чітко розподілити повноваження, визначити джерела контролю, гармонізувати визначення термінів, та прискорити постійний діалог з Європейською Комісією стосовно майбутніх законодавчих змін.

3.2. Роль трейдерів

Трейдери – це економічні агенти, що безпосередньо контактують з іноземними партнерами. Це означає, що усі нові вимоги, що стосуються міжнародної торгівлі, висуватимуться їм. У свою чергу, вони передаватимуть зобов'язання місцевим постачальникам. У цьому ланцюгу трейдери відповідають за відстеження достовірної інформації та завоювання довіри міжнародних покупців. Незалежно від типу систем сертифікації, що впроваджуються, трейдери мають забезпечувати надходження останньої інформації про конкретні вимоги, введені в різних країнах ЄС та розповсюдження цієї інформації серед постачальників.

Деякі країни-члени ЄС уже розпочали відстеження країн походження сировини для біопалива з метою визначення її характеристик сталості. По мірі впровадження відповідних вимог в країнах-членах ЄС, імпортери будуть більш ретельно відстежувати походження сировини, які вони купують, і вимагати більше інформації від трейдерів.

Протягом останніх двох сезонів більше 130 компаній (10 компаній з часткою більше 1%) експортували ріпак з України. Це означає високий ступінь конкуренції на ринку та гарантує наявність мотивації у самих трейдерів до надання усієї необхідної інформації, яка вимагатиметься у країнах-членах ЄС.

З цією метою, компанії мають створити надійну систему зберігання та відстеження даних, отриманих з господарств та слугувати відповідною ланкою в системі контролю за зберіганням інформації. Створення такої системи означає готовність компаній до незалежного аудиту чи розробки їх власних систем контролю, які би визнавалися імпортерами. Це вимагатиме додаткових витрат, що може позначитися на змінах у закупівельних цінах.

Не зважаючи на те, що сьогодні система ЄС дозволяє постачальникам біопалива мати певну частку несертифікованої продукції (як частку в системі балансу маси), неможливість проходження незалежного аудиту чи побудови системи зберігання інформації ставить під загрозу стабільність торговельних потоків. Несертифікована продукція продаватиметься за нижчою ціною, що може позначитися на зниженні цін для виробників. Швидше за все, посиляться конкуренція з боку сертифікованих постачальників ріпаку з країн СНД.

Це означає, що трейдери відіграватимуть ключову роль у впровадженні нових вимог на практиці. Навіть якщо сертифікація розпочнеться в Німеччині з 1 липня 2010 року, у трейдерів є два основних шляхи диверсифікації торгівлі (а отже утримання закупівельних цін). Вимоги сталості стосуються лише біопаливної сировини в ЄС. Отже компанії зможуть продавати несертифіковані партії ріпаку для продовольства, а також тертим країнам, які ще приєдналися до систем сертифікації.

3.3. Що потрібно знати виробникам ріпаку

Короткострокова перспектива

Виключення несертифікованих біопалив зі схем фінансової державної підтримки означатиме скорочення попиту на них на території ЄС. Для того, щоб експортувати ріпак, українські постачальники повинні пройти процедуру сертифікації, яка гарантуватиме широкі експортні можливості.

Сертифікація розпочинається з 1 січня 2011 року в Німеччині. Інші країни-члени ЄС мають затвердити системи сертифікації до кінця 2010 року. Це означає, що нововведення торкатимуться насамперед ріпаку, що постачається до Німеччини, а також до Нідерландів

та Бельгії, звідки ріпакова олія постачається до біодизельних заводів у Німеччині. З 2011 року вимоги сталості поширюватимуться на увесь ріпак, що постачається на ринки ЄС.

Розмір зростання витрат внаслідок введення сертифікації залежатиме від рівня адміністративного навантаження, створеного конкретними системами сертифікації. Двостороння угода між урядом України та Європейською Комісією може зменшити величину трансакційних витрат для господарств.

Пілотні схеми сертифікації, затверджені в Німеччині швидше за все будуть прийняті за основу, а отже домінуватиме підхід до самостійного декларування відповідності критеріям сталості, за якого господарства матимуть заповнювати форми, зазначаючи базові характеристики тиса виробництва біомаси (див. Додаток Е). Самостійні заяви є достатнім підтвердженням сталості в Німеччині (завдяки дотриманню правил cross compliance). Втім, чи буде така заява достатнім підтвердженням для господарств за межами ЄС лишається на розсуд конкретних систем та органів сертифікації³⁸

У пункті 1 форми для виробників за межами ЄС зазначається, чи вирощувалася біомаса на ріллі. Ціль цього пункту у тому, щоби показати що земля мала статус ріллі до 1 січня 2008 року та не була конвертована з земель з іншим статусом (лісистих територій чи природоохоронних зон). Практика господарювання в господарствах України показує, що ріпак вирощується на ріллі, тому підтвердження для першого пункту слід розглядати відповідно до ст. 51 Закону «Про охорону земель».

У пункті 2 йдеться про землі під охороною. Це визначення відповідає ст. 61 Закону України «Про захист навколишнього природного середовища» та знову не містить особливих пересторог.

У пункті 3 вимагається вказання географічного розташування земельної ділянки та надання документів, що підтверджують це. Вказівки пропонують використовувати полігонометричний (чи подібний до нього) метод ідентифікації земельних ділянок. Сьогодні, українські виробники ріпаку мають схеми розташування земельних ділянок, затверджені відділом земельних ресурсів місцевих адміністрацій. Втім, для підтвердження виконання цього пункту можуть знадобитися додаткові карти.

У пункті 4 зазначається використання стандартних значень для розрахунку обсягів скорочення викидів парникових газів. Оскільки біодизель з ріпаку досягає мінімальних вимог 35% (сучасне стандартне значення – 38%), немає необхідності проводити додаткові розрахунки³⁹.

У формі самостійного декларування виробник має чітко визнати можливість проведення незалежного аудиторського контролю достовірності наданої інформації. Сьогодні, урядовці Німеччини очікують, що перевірки підлягатиме 3% виробників в межах ЄС та 5% виробників за межами ЄС.

Коротко- та довгострокова перспектива

ЄС прагне збільшити частку відновлюваної енергії та відновлюваного палива зокрема. Втім, ріпак та соя визнаються як сировина, якій гостро бракує потенціалу скорочення викидів парникових газів (див. рис. 2.1). Особливі положення стосовно біопалива з відходів, залишків, непродовольчого целюлозного матеріалу та лігноцелюлози (їх внесок до нормативних часток враховується з коефіцієнтом 2.0 від інших видів сировини)⁴⁰ та 2.5 вмісту енергії від електроенергії, що споживається у дорожньому транспорті, підкреслює майбутнє переміщення уваги на більш сталі види біопалив.

Таке переміщення в результаті зменшить попит на перше покоління біопалив та відповідну сировину. Для отримання вищих цін від реалізації стало вирощеної біомаси в середньо- до довгостроковому періоді (після 2017 року біодизель з ріпаку не досягатиме мінімальних

³⁸ Див. параграф 2 (а) розділу IV вказівок BLE Leitfadен Nachhaltige Biomasseherstellung.

³⁹ Втім, існує необхідність моніторингу змін стандартних значень, див розділ 2.1.

⁴⁰ Ст. 21 та ст. 3(4) Директиви.

рівнів скорочення викидів парникових газів за сучасних стандартних значень) українські господарства можуть розглянути технології, що забезпечують зберігання карбону, такі як без відвальний обробіток ґрунту (деякі з господарств, що займаються вирощуванням ріпаку, уже мають досвід застосування подібних практик). Впровадження таких технологій не обов'язково тягне за собою зростання виробничих витрат.

3.4. Процес сертифікації та органи сертифікації

Головні виклики для біопаливної промисловості з введенням вимог сталості пов'язані з механізмом процесу сертифікації.

Директива (на відміну від Постанови) Європейської Комісії має бути втілена в нормах національного законодавства кожної країни-члена ЄС. У випадку нових вимог ДВЕ, критерії сталості та системи сертифікації мають бути відображені у національному законодавстві 27 країн. Типовий процес сертифікації (на прикладі Німеччини) включає декілька систем сертифікації (які адмініструються різними організаціями), кожна з яких містить декілька органів сертифікації (які мають бути затверджені уповноваженими органами влади). Маючи намір сертифікувати продукцію на кожній стадії ланцюга постачання (так званої точки збору) кожного сезону виробництва, процес сертифікації включатиме велику кількість ітерацій між різними інституціями та економічними агентами. Згідно з даними БЛЕ, станом на березень 2010 в Німеччині затверджено шість органів сертифікації (Див. таблицю 3.1).

Таблиця 3.1

Затверджені системи та органи сертифікації відповідно до Постанов про сталість біопалива BioKraft-NachV та BioSt-NachV в Німеччині

Системи сертифікації

Реєстраційний номер	Назва системи	Дата затвердження	Документ	Дійсне до
DE-B-BLE-BM-10	ISCC System GmbH	18.01.2010	Biokraft-NachV	17.01.2011

Органи сертифікації

Реєстраційний номер	Назва органу сертифікації	Дата затвердження	Документ	Дійсне до
DE-B-BLE-BM-ZSt-100	SGS Germany GmbH	24.02.2010	Biokraft-NachV	23.02.2011
DE-B-BLE-BM-ZSt-101	DQS GmbH	24.02.2010	BioSt-NachV	23.02.2011
DE-B-BLE-BM-ZSt-102	TUV SUD Industrie Service GmbH	24.02.2010	Biokraft-NachV	23.02.2011
DE-B-BLE-BM-ZSt-103	Global-Creative-Energy GmbH	01.03.2010	BioSt-NachV	28.02.2011
DE-B-BLE-BM-ZSt-104	GUT Zertifizierungsgesellschaft mbH	24.02.2010	Biokraft-NachV	23.02.2011
DE-B-BLE-BM-ZSt-105	Peterson Control Union Deutschland GmbH	01.03.2010	Biokraft-NachV	28.02.2011

Примітка: Система та органи сертифікації затверджені «попередньо»

Джерело: Федеральне агентство сільського господарства та продовольства Німеччини, БЛЕ

Структура процесу сертифікації, затвердженого в Німеччині, охоплює усіх учасників ланцюга постачання біопалива, проте по-різному. Економічні агенти, визначені як «ланки» зобов'язуються мати сертифікат. Остання ланка у виробництві видає документ підтвердження дотримання вимог сталості, який згодом використовується постачальником біопалива для отримання державних пільг. Ланками вважаються :

- компанії, що отримують біомасу від господарств, що її вирощують, з метою подальшої обробки (перші ланки збоку біомаси);
- олійні заводи, та
- переробні підприємства, які доводять рідку та газоподібну біомасу до належно ї якості, або виробляють біопаливо з використаної біомаси.

Інші економічні агенти, розташовані нижче в ланцюгу виробництва (аграрні фірми, трейдери, елеватори) підлягають інспектуванню (контрольним перевіркам), які проводить орган сертифікації під час прийняття рішення щодо надання сертифіката певній ланці (тобто, вони не зобов'язані мати сертифікат див. додаток Е).

Господарства мають подавати форму самосійного декларування (Додаток Д) та підлягають випадковому інспектуванню. Згідно з § 50 BioKraft-NachV щонайменше 5% виробників має

перевірятися щороку за межами ЄС. Декларації подаються для усіх культур, які реалізуються як стала біомаса та охоплюють урожай одного сезону.

Постачальники (оператори вище в ланцюгу) зберігають документи, що підтверджують відповідність Постановам про сталість (які видаються останньою ланкою) та документи, що частково підтверджують таку відповідність (які видаються уповноваженими органами для партій товару, для яких уже видані документи підтвердження виробниками останньої ланки), отримані від виробника з кожної стадії виробництва та можуть продавати відповідні кількості палива споживачам.

Процес сертифікації ланок проходить у декілька етапів:

- 1) підписання контракту між органом сертифікації та компанією-ланкою;
- 2) перше інспектування з наступною видачею (відмовою) сертифіката;
- 3) підтвердуюче інспектування з заключним рішенням органу сертифікації

Після підписання контракту, перше інспектування має на меті перевірити, чи підприємство-заявник виконує «структурні вимоги» законодавства. Ці вимоги відрізняються для кожної компанії, в залежності від її розташування в ланцюгу виробництва. На цьому етапі, здійснюється загальна перевірка того, чи здатна компанія задокументувати потік сталої біомаси в системі балансу маси. Це означає, що перевірки підлягають тільки «структури», а не фактичні операції на підприємстві. Якщо ці вимоги дотримані, видається сертифікат.

Відповідно до § 27 Постанови про сталість біопалива BioKraft-NachV Німеччини, сертифікат має містити реєстраційний номер органу та системи сертифікації (див. табл. 3.1) та діє протягом 12 місяців з дати видачі. Такі сертифікати подаються разом з контрактом покупцю. Компанія, що визначається як остання ланка, має зареєструвати усі видані нею документи підтвердження в БЛЕ.

Підтвердуюче інспектування відбувається не пізніше 6 місяців від моменту першого аудиту. Під час цього інспектування перевіряється, чи виявлені структури та процеси під час першого інспектування, фактично впроваджені на практиці, тобто чи потік біомаси належним чином задокументований та підтверджений. Після перевірки цієї інформації розпочинаються вибіркові перевірки структурних підрозділів компанії-ланки та інших компаній, пов'язаних з нею у виробничому процесі (господарства, транспортування, склади). Після закінчення оцінювання, орган сертифікації приймає відповідне рішення та надсилає його компанії-заявнику. Таке інспектування повторюється щороку.

У Німеччині визнаються усі органи та системи сертифікації, визнані Комісією чи в двосторонніх угодах з третіми країнами. Якщо такий підхід буде продовжено в інших країнах-членах ЄС, треті країни отримають переваги від швидкого взаємо визнання сертифікатів на всій території ЄС.

Рекомендації

- 1) Уряд України має скористатися можливістю підписання двосторонньої угоди з Європейською Комісією з визнанням ЄС українським норм, що стосуються відповідних положень Директиви. У разі підписання, така угода має зменшити навантаження для господарств стосовно надання необхідних документів для контролю під час аудиторських перевірок;
- 2) З метою моніторингу специфічних вимог та їх своєчасного провадження може бути ініційовано створення робочої групи. До складу такої робочої групи мають увійти представники бізнес асоціацій, трейдери, господарства, та посадовці, які виграють від створення спільної позиції у переговорах з торгівельними партнерами в ЄС та забезпечать своєчасне отримання та розповсюдження інформації серед тих, кого стосуються відповідні положення.;
- 3) Зацікавлені виробники ріпаку можуть залучатися до пілотних проектів сертифікації з акредитованими органами сертифікації у цьому році. Це дозволить усім сторонам отримати необхідний досвід сертифікації в Україні та запровадити можливі зміни перед початком масової сертифікації найближчими роками.

Перелік корисних документів та посилань

1. Директива ЄС:

Директива 2009/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 року про стимулювання використання енергії з відновлюваних джерел, внесення змін та наступної заміни Директив 2001/77/ЄС and 2003/30/ЄС. Доступна на <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>; (укр. переклад Німецько-український аграрний діалог, контактна особа - Ірина Славінська, slavinska@ier.kiev.ua).

2. Постанови в Німеччині:

Постанова про сталість біоелектроенергії (BiomassestromNachhaltigkeitsverordnung – BioSt-NachV) від 23 липня, 2009;

Постанова про сталість біопалива (BioKraftstoff-Nachhaltigkeitsverordnung - BiokraftNachV) від 30 вересня, 2009. Доступні онлайн на Bundesgesetzblatt www.bgbl.de (Official Journal).

3. Вказівки BLE:

Leitfaden Nachhaltige Biomasseherstellung. Доступні на www.ble.de під "Kontrolle und Zulassung".

4. Статті та презентації:

Strubenhoff, H-W. "Nachhaltigkeit und internationaler Agrarhandel. Ukrainer produzieren nachhaltiger als Deutsche". Agrarzeitung, Ausgabe 15 / 16. April 2010;

Bockey, D. "The German Sustainability Decree-A Blueprint for the EU Biofuels Sector?". F.O. Licht. World Ethanol and Biofuels Report, Vol.8 February, 2010;

Strubenhoff, H-W and S. Kandul "New sustainability requirements for biofuels in the EU: what Ukrainain farmers should know" (російською). Презентація в рамках круглого столу в Міністерстві аграрної політики України, 28 квітня, 2010 року.

5. Web-сторінки:

Європейська рада з біодизелю. <http://www.ebb-eu.org>;

Федеральне агентство сільського господарства та продовольства Німеччини, BLE. <http://www.ble.de>;

Федеральне агентство з відновлюваних ресурсів Німеччини, FNR. <http://www.fnr.de>;

Міжнародна система сертифікації сталості та карбону, ISCC. <http://www.iscc-system.org>.

Додаток А

Частки та цільові показники споживання відновлюваної енергії в ЄС

Країна-член	Ринкова частка біопалива						Цільові показники			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2015	2020
Австрія	0.06	0.06	0.93	3.54	4.23	5.48	-	5.75	-	10.00
Бельгія	0.00	0.00	0.00	0.00	-	-	-	-	-	10.00
Болгарія	-	-	-	0.00	-	-	3.50	5.75	8.00	10.00
Кіпр	0.00	0.00	0.00	-	0.11	1.94	2.50	2.50	-	10.00
Чехія	1.09	1.00	0.05	0.50	-	1.77	3.42	5.75	-	10.00
Німеччина	1.21	1.72	3.75	6.32	7.35	5.84	5.25	6.25	-	10.00
Данія	0.00	0.00	-	0.15	-	0.20	-	0.75	-	10.00
Естонія	0.00	0.00	0.00	0.12	0.06	-	-	5.75	-	10.00
Греція	0.00	0.00	0.01	0.75	-	1.47	-	5.75	-	10.00
Іспанія	0.35	0.38	0.44	0.53	-	-	-	5.75	-	10.00
Фінляндія	0.11	0.11	-	0.02	0.04	-	4.00	5.75	-	10.00
Франція	0.67	0.67	0.97	1.77	3.57	5.71	6.25	7.00	10.00	10.00
Угорщина	0.00	0.00	0.07	0.28	-	-	-	5.75	-	10.00
Ірландія	0.00	0.00	0.05	0.09	0.60	1.62	-	5.75	-	10.00
Італія	0.50	0.50	0.51	0.46	0.46	0.59	-	5.75	-	10.00
Литва	0.00	0.02	0.72	2.29	4.35	4.30	-	5.75	-	10.00
Люксембург	0.00	0.02	0.02	0.03	-	-	-	-	-	10.00
Латвія	0.22	0.07	0.33	0.22	0.14	0.17	-	-	-	10.00
Мальта	0.02	0.10	0.52	0.58	1.08	-	-	1.25	-	10.00
Нідерланди	0.03	0.01	0.02	0.30	2.00	3.26	4.50	5.75	-	10.00
Польща	0.49	0.29	0.47	0.92	0.68	-	4.60	5.75	-	10.00
Португалія	0.00	0.00	0.00	1.02	2.54	-	-	10.00	-	10.00
Румунія	-	-	-	0.00	0.80	2.33	-	3.30	-	10.00
Швеція	1.32	2.28	2.23	3.10	4.00	3.50	-	5.75	-	10.00
Словенія	0.00	0.06	0.35	0.28	0.83	-	2.00	3.00	5.00	10.00
Словаччина	0.14	0.15	-	1.04	2.59	2.65	-	-	-	10.00
Велика Британія	0.03	0.04	0.18	0.45	0.84	2.04	3.00	4.00	-	10.00
ЄС-27	0.50	0.70	1.00	1.76	2.31	2.62	-	5.75	-	10.00

Джерело: УФОП, Берлін, 2009.

Додаток Б

Національні цільові показники для часток енергії з відновлюваних джерел у кінцевому сукупному споживанні енергії у 2020 році

Країна-член*	Частка відновлюваної енергії у 2005 році,%	Цільова частка відновлюваної енергії у 2020 році,%	Зростання, 2020 до 2005, відсоткових пункти	Розрив між ПГ цілями та ПГ викидами, 2012 до 2007, відсоткові пункти**
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Велика Британія	1.3	15	13.7	5.5
Данія	17	30	13.0	-17.1
Ірландія	3.1	16	12.9	-11.5
Німеччина	5.8	18	12.2	1.4
Італія	5.2	17	11.8	-13.4
Нідерланди	2.4	14	11.6	-3.4
Іспанія	8.7	20	11.3	-37.2
Греція	6.9	18	11.1	1.8
Бельгія	2.2	13	10.8	2.4
Австрія	23.3	34	10.7	-24.3
Португалія	20.5	31	10.5	-9.1
Кіпр	2.9	13	10.1	N/A
Люксембург	0.9	11	10.1	-26.1
Мальта	0.0	10	10.0	N/A
Фінляндія	28.5	38	9.5	-10.3
Швеція	39.8	49	9.2	13.3
Словенія	16.0	25	9.0	-9.8
Угорщина	4.3	13	8.7	28.2
Литва	15.0	23	8.0	41.9
Польща	7.2	15	7.8	23.2
Латвія	32.6	40	7.4	45.4
Словаччина	6.7	14	7.3	26.8
Естонія	18.0	25	7.0	40.3
Чехія	6.1	13	6.9	14.4
Франція	10.3	23	6.7	5.8
Румунія	17.8	24	6.2	37.3
Болгарія	9.4	16	5.6	35.0

Примітка:*Країни відсортовані за рівнем зростання частки відновлюваної енергії (стовбець (4) **ПГ цілі та частки розраховані як зменшення викидів парникових газів у порівнянні з 1990 роком. Позначка «+» означає, що країна перевиконала свої зобов'язання (до 2012 року) у 2007 році
Джерело: ДВЕ, Директива 2009/28/ЄС; GHG Inventory Summary 2009.

Додаток В

Методологія розрахунку обсягів скорочення викидів парникових газів (Загальний принцип, детальний опис міститься в частині С додатку V Директиви)

Сума викидів парникових газів під час виробництва та використання транспортного палива, біопалива та біорідин, визначається за формулою:

$$E = e_{ec} + e_l + e_p + e_{td} + e_u - e_{sca} - e_{ccs} - e_{ccr} - e_{ee} ,$$

Де

E = загальний обсяг викидів внаслідок використання палива

e_{ec} = викиди під час добування чи вирощування сировини;

e_l = річний обсяг викидів внаслідок зміни запасів карбону, спричинених зміною використання земель

e_p = викиди в процесі переробки;

e_{td} = викиди під час транспортування та розподілу;

e_u = викиди під час використання палива;

e_{sca} = скорочення викидів внаслідок збагачення ґрунту карбоном завдяки покращеному управлінню сільським господарством;

e_{ccs} = скорочення викидів внаслідок збирання та геологічного захоронення карбону;

e_{ccr} = скорочення викидів внаслідок збирання та заміщення карбону;

e_{ee} = скорочення викидів завдяки надлишку електроенергії, виробленої шляхом когенерації.

Викиди парникових газів, E , відображаються в грамах CO₂ еквівалента на MJ палива, gCO₂eq/MJ⁴¹

Скорочення викидів парникових газів завдяки біопаливу та біорідинам розраховується за формулою:

$$\text{СКОРОЧЕННЯ} = (EF - EB) / EF,$$

Де

EB = загальний обсяг викидів для біопалива чи біорідини, та

EF = загальний обсяг викидів для звичайного палива, що використовується як база порівняння.

Загальний обсяг викидів для звичайного палива, що використовується як база порівняння, EF, є середнім фактичне значення викидів видобувної частини бензину та дизелю, що споживається в ЄС згідно з останнім наявним звітом, передбаченим Директивою 98/70/ЄС. У випадку відсутності таких даних, приймається значення 83,8 gCO₂eq/MJ.

⁴¹ CO₂, NO₂, та CH₄

Додаток Г
Типовий процес сертифікації сталого постачання біопалива, ISCC

Джерело: http://www.iscc-system.org/about_iscc/processes_and_responsibles

Додаток Д

Самостійна заява сільськогосподарського підприємства щодо сталості біомаси відповідно до Постанови про стале виробництво електроенергії з біомаси та Постанови про стале виробництво біопалива – вирощування за межами ЄС

Цим засвідчую, що вирощена й поставлена мною біомаса відповідає вимогам Постанов про сталість та що наявні відповідні підтвердження (будь ласка, позначте хрестиком належне положення):

1.	☐	Біомаса вирощена на ріллі, яке вже перед 01.01.2008 року мала цей статус. Окрім цього, вона вирощена на землях, що не підлягають захисту (параграфи 4 – 6 Постанов про сталість), які були перетворені на ріллю після 01.01.2008 року.
2.	☐	Біомаса вирощена на землях у межах захисних зон з дозволеним господарським використанням. Вимоги, пов'язані з статусом захисних зон, дотримані.
3.	☐	Документи про місце вирощування біомаси (підтвердження полігонометричним методом згідно з параграфом 26 Постанов про сталість або подібного підтвердження площі щодо польових блоків, земельних ділянок).
	☐	Наявні у мене, з ними можна ознайомитись у будь-який час
	☐	Наявні у першого заготівельника поставленої мною біомаси.
4.	☐	Для обрахування балансу викидів парникових газів має використовуватись стандартна величина (параграф 8 та Додаток 2 Постанов про сталість).

Вказівка: внаслідок цієї самостійної заяви сільськогосподарський виробник бере до уваги, що аудитори визнаних Федеральним відомством з сільського господарства та харчування пунктів сертифікації можуть перевірити, чи дотримуються вимоги параграфів 4 – 7 Постанов про сталість.

Місце, дата, підпис

Бланк Федерального відомства з сільського господарства та харчування

*) Форми для виробників всередині ЄС містять додаткові пункти про дотримання правил зустрічної відповідності ("cross compliance").

Додаток Е
Розробка стандартів сталості сировини для біопалив у світі

Назва стандарту	Опис	Члени	Відповідність ДВЕ	
			Біорізноманіття	Запаси вуглецю
Assured Combinable Crops Schemes (ACCS)	Британський стандарт для декількох культур з 1998 року. Охоплює пшеницю, ячмінь, олійні, бобові, цукровий буряк та ін. Основна увага на безпеці харчових продуктів, містить критерії екологічності	Англія та Уельс	Так	Частково
Better Sugar Cane Initiative (BSI)	Глобальна неприбуткова ініціатива, спрямована на зниження негативного соціального та екологічного впливу вирощування цукрової тростини. В стадії розробки (очікується у 2010 році)	Члени- основні виробники тростини, у тому числі Бразилія, Австралія, Індія, та Домініканська Республіка	Не оцінювалась	Не оцінювалась
Forest Stewardship Council (FSC)	Міжнародна неурядова організація, що сприяє відповідальному управлінню лісовими ресурсами в світі. Заснована у 1993 році. Охоплює значну територію та обсяг сертифікованих лісів. Буде актуальною для 2-го покоління біопалив	Національні робочі групи у більш як 50-ти країнах	Так	Ні
Linking Environment And Farming (LEAF)	Додатковий стандарт про стале господарювання (сертифікація можлива лише після дотримання глобальних стандартів, таких як ACCS). Започаткований у 2003 році	18 країн (Європа, Африка, Азія, Америки)	Частково (без базових дат)	Ні
Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO)	Критерії розроблені у 2005 році. Процедури сертифікації та акредитації впроваджені у 2007 році. З 2008 року – робоча група з питань ПГ, добровільне застосування рекомендацій	Індонезія, Малайзія, Папуа Нова Гвінея. Спроби поширити дію в Гані, Таїланді, Соломонових о-вах, Колумбії та Бразилії	Так	Частково
Roundtable on Responsible Soy	Заснований у 2006. Тестова версія опублікована у травні 2009 року. Відгуки та система сертифікації запланована на червень 2010 року	Польові дослідження проводяться в Аргентині, Бразилії, Парагваї та Індії. В середньостроковому періоді – цільовими країнами є Китай, США, Уругвай та Болівія	Частково (базова дата – травень 2009 року)	Ні
Sustainable Agriculture network /Rainforest Alliance (SAN/RA)	Об'єднання незалежних неприбуткових організації, що сприяють соціальності та екологічній сталості господарювання шляхом розробки стандартів. У квітні 2009 року додатковий стандарт охоплює пальмову олію, тростину, сою, соняшник. Для отримання сертифікату, платнація має задовольняти 14 основним критеріям та 80% іншим критеріям системи SAN	19 країн, у тому числі в Центральній та Південній Америці, Африці, Південно-Східній Азії	Так	Частково

Джерело: Development of Feedstock Sustainability Standards. Остаточний звіт Агенства з відновлюваної енергії ВБ, листопад 2009.

Додаток Е
Розробка стандартів сталості сировини для біопалив у світі (прод.)

Стандарт	Опис	Критерії сталості				
		Біорізноманіття	Карбон	Ґрунт, вода, повітря	Соціальні	Непряма зміна використання земель
Roundtable on sustainable biofuels (RSB)	Започаткована в серпні 2008 року. Розробляється система сертифікації на основі ризиків. Перша система запланована на 2010 рік, що має охоплювати усі види біопалива	Так	Так	Так	Так	Ні
Global Bioenergy partnership (GBEP)	Започаткований у 2005 році з метою розробки «релевантних, практичних, заснованих на наукових даних добровільних критеріїв сталості» . Охоплює усі види біоенергії. В стадії розробки.	Так	Так	Так	Так	Так
European Committee for Standardization (CEN)	Основний розробник технічних стандартів в ЄС. Охоплює усі види сировини для енергії. Створено робочу групу з питань непрямих впливів. Очікується рішення про те, чи охоплюватиме стандарт більше коло критеріїв, ніж містить ДВЕ.”	Так	Так	Ні	Ні	Ні

Джерело: Development of Feedstock Sustainability Standards. Остаточний звіт Агенства з відновлюваної енергії ВБ, листопад 2009.
Європейський комітет стандартизації. Брюссель, 2009.